

Денис Леонідович ТАРАСЕНКО

кандидат наук з державного управління,
доцент,
кафедра публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)
E-mail: tarasenkodenis81@gmail.com

**СИСТЕМА ВЗАЄМОДІЇ СКЛАДОВИХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У
РЕГІОНАЛЬНОМУ ПРОГРАМУВАННІ**

Тарасенко, Д. Л. Система взаємодії складових сталого розвитку у регіональному програмуванні / Денис Леонідович Тарасенко // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. – Том 28. – № 2. – С. 71-77. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Розглянуто сутність регіонального програмування, встановлено зміст та умови взаємодії, що виникає між основними компонентами сталого розвитку.

Мета статті полягає у встановленні особливостей взаємодії між компонентами сталого розвитку в практиці програмування регіонального соціально-економічного розвитку та формування пропозицій щодо удосконалення цього процесу.

Проаналізовано основні програмні документи соціально-економічного розвитку на прикладі конкретного регіону, досліджено особливості застосування цілей сталого розвитку, адаптованих до українських умов, визначено перелік заходів, що мають дуалістичний характер впливу на соціальну, економічну та екологічну сфери сталого розвитку, визначено проблемні питання імплементації положень сталого розвитку, сформовано пропозиції щодо подальшого удосконалення процесу впровадження вимог сталого розвитку в практику регіонального програмування. Визначено, що процес регіонального програмування потребує забезпечення повного урахування основних методологічних засад сталого розвитку в програмних документах територіальних одиниць та збалансування екологічної, економічної та соціальної складових через посилення взаємодії між ними шляхом широкого впровадження заходів, що одночасно здійснюють позитивний вплив у декількох областях суспільного розвитку.

Ключові слова: *сталий розвиток; взаємодія; регіональне програмування; програми розвитку; цілі сталого розвитку; заходи впливу; збалансування компонентів сталого розвитку; соціально-економічна і екологічна політика.*

Denys Leonidovych TARASENKO

PhD in Public Administration,
Associate Professor,
Department of Public Management and Administration,
Donetsk State University of Management (Mariupol)
E-mail: tarasenkodenis81@gmail.com

**INTERACTION SYSTEM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT COMPONENTS IN
REGIONAL PROGRAMMING**

Abstract

The essence of regional programming is considered in the article. The content and conditions of interaction between the main components of sustainable development are established. The purpose of the article is to depict the peculiarities of the interaction between components of sustainable development while programming the regional social and economic development and to form the proposals for improvement of this process. Results. The main program documents of social and economic development have been analysed on the example of a specific region. The peculiarities of the sustainable development goals application, which are adapted to Ukrainian conditions, have been studied. The list of measures, which have a dualistic influence nature on the social, economic and environmental spheres of sustainable development, has been analysed. The problematic issues of the sustainable

© Денис Леонідович Тарасенко, 2018

development provision implementation have been defined. The proposals for further improvement of the implementation process requirements for sustainable development into the regional programming practice have been made. It has been determined that the regional programming process requires the full consideration of the main methodological foundations of sustainable development in the program documents of the territorial units. It has also requires the balancing of the ecological, economic and social components through the interaction strengthening between them via the wide introduction of measures that simultaneously have a positive impact in several areas of social development.

Keywords: *sustainable development; interaction; regional programming; development programs; sustainable development goals; influence measures; balanced components of sustainable development; social and economic and ecological policy.*

JEL classification: R58

Вступ

У підсумковому документі Саміту ООН зі сталого розвитку 2015 року «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [1] задекларована рішучість країн світу домагатися сталого розвитку в трьох його компонентах (економічному, соціальному та екологічному) у збалансований та комплексний спосіб.

З урахуванням цього, визначення оптимальних механізмів збалансування (узгодження) процесу розвитку основних складових сталого розвитку має особливе значення в контексті забезпечення планування завдань та заходів соціально-економічного розвитку країни. Вирішення цієї задачі потребує детального вивчення характеру взаємних впливів між компонентами сталого розвитку та, ширше, взаємодії між ними. Особливе значення при цьому має аналіз процесів, які відбуваються на регіональному рівні, де, власне, і впроваджуються безпосередньо заходи, які забезпечують сталий поступ суспільства.

Таким чином, актуальним питанням науково-практичного супроводу постає дослідження особливостей взаємодії економічної, соціальної та екологічної сфери під час регіонального програмування соціально-економічного розвитку.

Об'єктом дослідження є процес упровадження ідей та принципів сталого розвитку в Україні.

Предметом дослідження є особливості взаємодії, що об'єктивно виникає між економічною, соціальною та екологічною компонентами сталого розвитку.

На проблеми впровадження філософії сталого розвитку в практику суспільного життя традиційно звертають значну увагу українські вчені-економісти. За останні десятиріччя проведено значну кількість комплексних досліджень особливостей економічних, соціальних та екологічних складових розвитку сучасного українського суспільства з урахуванням національної специфіки соціально-екологічного розвитку. Докладно розглянуто особливості впровадження інструментів і механізмів сталого розвитку в різних сферах суспільного життя.

Різні аспекти дослідження соціально-економічної та екологічної політики у контексті переходу до парадигми сталого розвитку, у тому числі на регіональному рівні, у своїх працях висвітлювали такі вітчизняні вчені, як Александров І. О., Амоша О. І., Антонова А. В., Бакуменко В. Д., Герасимчук З. В., Жаліло Я. А., Колот А. М., Лібанова Е. М., Мельник Л. Г., Новіков О. Ф., Савостенко Т. О., Фісун К. А., Фахович І. М., Хвесик М. А., Хлобистов Є. В. та інші.

При цьому дослідження взаємодій соціальних, економічних і екологічних компонент сталого розвитку, особливо в частині регіонального програмування, має достатній потенціал для детального опрацювання, що і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета і завдання статті

Мета і завдання статті полягають у встановленні особливостей взаємодії між компонентами сталого розвитку в практиці програмування регіонального соціально-економічного розвитку та формування пропозицій щодо удосконалення цього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження

В Україні процес збалансування розвитку основних компонент сталого розвитку відбувається насамперед на регіональному (обласному) рівні, де розміщено основний управлінський та фінансовий потенціал країни, безпосередньо наближений до об'єктів прикладання зусиль, спрямованих на стійкий розвиток країни. З урахуванням цього вивчення існуючих взаємодій між основними складовими (економічною, соціальною та екологічною) сталого розвитку видається найбільш доцільним саме на регіональному рівні.

Взаємодія, що розглядається як взаємний зв'язок між предметами [2] в контексті сталого розвитку, виявляється в тому, що впровадження заходів в одній сфері призводить до різновекторних змін в інших. Класичним прикладом є ситуація, коли надмірні витрати на соціальну сферу пригнічують економічний розвиток. Недостатність поточних природоохоронних заходів веде до погіршення екологічного стану і, як наслідок, до збільшення економічних витрат у майбутньому. Низький рівень соціального забезпечення гальмує людський розвиток і зменшує можливості економічного зростання. Таким чином детальне вивчення характеру виникаючих взаємодій між основними елементами системи сталого розвитку відіграє суттєву роль з точки зору визначення оптимальних шляхів досягнення цілей сталого розвитку. При цьому особливе значення має виокремлення з наступним широким застосуванням тих упроваджуваних заходів або завдань однієї складової, які здійснюють позитивний вплив на інші. Так заходи соціальної сфери, спрямовані на зменшення рівня захворюваності та інвалідизації населення, дозволяють досягти зменшення витрат економічних ресурсів, що застосовуються для соціального забезпечення означених категорій реципієнтів. Аналогічно, освітні проекти в царині соціальних відносин позитивно впливають на стан охорони довкілля через формування особистісного відповідального ставлення громадян до екологічних проблем.

Поняття регіонального програмування з точки зору цього дослідження розглядається як інструмент або спосіб досягнення планомірного розвитку територіальних одиниць на підставі розроблених програм, які є комплексом взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку цих одиниць, здійснюються з використанням Державного бюджету України та узгоджених за строками виконання, складом виконавців та ресурсним забезпеченням [3]. Ключовим моментом є те, що заходи, завдання та показники програм враховуються під час складення бюджету та реалізуються у складі бюджетних програм, тобто тісно пов'язані із фінансовими інструментами.

Як методологічне підґрунтя для визначення впроваджуваних заходів регіонального програмування, які безпосередньо стосуються проблематики сталого розвитку, доцільно використати Національну доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна», яка містить національну систему Цілей сталого розвитку (86 завдань національного розвитку та 172 показники для їх моніторингу), як результат адаптації до специфіки національного розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку, які були затверджені на Саміті ООН зі сталого розвитку у 2015 році [4].

Найкращим способом встановлення конкретних заходів вияву взаємодії між складовими сталого розвитку бачиться аналіз затверджених програмних документів розвитку окремого регіону, що дозволить через призму місцевих особливостей найбільш повно досягнути оптимальну спрямованість цих заходів для потреб збалансованого розвитку. З урахуванням повноти, доступності та актуальності інформаційних матеріалів зазначеної тематики, розміщених у мережі Інтернет, вивчення взаємодій сталого розвитку в регіональному програмуванні здійснювалось на прикладі програмних документів Вінницької області.

Основним документом, що брався до аналізу, була Програма економічного та соціального розвитку Вінницької області на 2018 рік [5], яка має на меті підвищення якості життя та добробуту населення на основі реалізації обґрунтованих структурних реформ, зростання конкурентоспроможності економіки області, впровадження інноваційно-інвестиційної моделі сталого розвитку на сучасній технологічній основі, комплексного економічного і соціального розвитку міст, районів, селищ і сіл області, розвитку громадянського суспільства, підтримання стабільного та задовільного стану довкілля.

За результатами аналізу соціально-економічної ситуації в області у 2017 році, з урахуванням завдань і положень Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385), Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. №5/2015), а також Стратегії розвитку Вінницької області на період до 2020 року (затверджена рішенням 38 сесії 6 скликання Вінницької обласної Ради від 24.06.2015 р. № 893) у Програмі визначено ключові заходи, які необхідно вжити для досягнення пріоритетних завдань розвитку Вінниччини у 2018 році [5].

Зіставлення завдань та заходів національної системи Цілей сталого розвитку (далі — завдання ЦСР) із завданнями та заходами Програми економічного та соціального розвитку Вінницької області на 2018 рік та 26 місцевих (регіональних) програм, які фінансуватимуться за рахунок коштів обласного бюджету у 2018 році, дозволили встановити основні особливості взаємодії соціальної, екологічної та економічної складової сталого розвитку в межах окремого регіону, а саме Вінницької області.

Структурно Програма економічного та соціального розвитку Вінницької області на 2018 рік (далі – програма Вінницької області) складається з 6 стратегічних цілей та 45 пріоритетів, які містять детальний перелік шляхів досягнення та очікуваних результатів.

Ціль програми Вінницької області «Реалізація державної політики в оборонній та правоохоронній діяльності» містить пріоритет «Здійснення визначених чинним законодавством повноважень в галузі забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян», основні завдання

якого відповідають завданням ЦСР «Мир, справедливість та сильні інститути». Конкретні заходи цього пріоритету відображені в Комплексній оборонно-правоохоронній програмі Вінницької області на 2016-2020 роки «Безпечна Вінниччина – взаємна відповідальність влади та громад». У межах цієї цілі виникає стійка позитивна взаємодія між соціальною та економічною компонентою сталого розвитку, яка проявляється у зменшенні суб'єктів соціального забезпечення (правопорушників, постраждалих, інвалідів, хронічних хворих, безробітних), що веде до скорочення бюджетних витрат на безповоротну соціальну допомогу. До заходів, що розкривають цю взаємодію, відносяться:

- протидія незаконному обігу наркотиків та наркотизації населення;
- протидія торгівлі людьми;
- протидія злочинності серед неповнолітніх та профілактика правопорушень;
- виправлення та перевиховання осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі та їх ресоціалізація після звільнення;
- надання допомоги особам, які звільнились з місць позбавлення волі, у здобутті ними професії та працевлаштуванні;
- профілактика СНІДу та туберкульозу в установах виконання покарань;
- посилення профілактичного впливу і протидії проявам пияцтва та алкоголізму;
- підвищення безпеки дорожнього руху;
- захист економіки від економічних злочинів.

Ціль програми Вінницької області «Захист населення області від наслідків надзвичайних ситуацій та забезпечення функціонування регіональної підсистеми державної системи цивільного захисту» містить лише один пріоритет «Реалізація державної політики у сфері захисту населення і територій області від можливих надзвичайних ситуацій». Задекларовані завдання цього пріоритету відповідають окремим завданням ЦСР «Сталий розвиток міст і громад». Конкретизований перелік заходів пріоритету розміщено в Комплексній програмі захисту населення і територій Вінницької області у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій на 2017-2021 роки та Програмі поліпшення техногенної та пожежної безпеки населених пунктів та об'єктів усіх форм власності, розвитку інфраструктури підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області на 2016-2020 роки [5]. Наявна взаємодія між екологічною, економічною та соціальною складовими сталого розвитку, яка виявляється у зменшенні витрат на ліквідацію можливих надзвичайних ситуацій, у тому числі соціальних, покращення стану навколишнього природного середовища та зменшення соціальної напруги внаслідок нейтралізації техногенних загроз. До конкретних заходів, упровадження яких призводить до виникнення позитивного взаємозв'язку між елементами сталого розвитку, слід зарахувати:

- створення регіональної автоматизованої системи централізованого оповіщення населення про надзвичайні ситуації;
- проведення протизсувних робіт у населених пунктах;
- забезпечення протипожежного захисту об'єктів та територій, особливо покращання протипожежного захисту лісів;
- знешкодження непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин;
- утримання регіонального матеріального резерву для запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій.

На розвиток економіки регіону спрямована ціль програми Вінницької області «Зростання конкурентоспроможності економіки області. Забезпечення умов сталого економічного розвитку», яка складається з 12 пріоритетів, що містять у тому числі завдання, що відповідають таким ЦСР як «Подолання голоду, розвиток сільського господарства», «Доступна та чиста енергія», «Гідна праця та економічне зростання», «Відповідальне споживання та виробництво», «Промисловість, інновації та інфраструктура» та «Партнерство заради сталого розвитку». Поставлені завдання досягаються через комплекс заходів, передбачених:

- Програмою підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області на 2017-2022 роки;
- Комплексною програмою будівництва, реконструкції, ремонту та експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування Вінницької області на 2013-2018 роки;
- Програмою розвитку овочівництва та переробної галузі Вінницької області на період до 2020 року;
- Програмою використання коштів на освоєння земель для сільськогосподарських та лісогосподарських потреб, поліпшення відповідних угідь і охорони земель, проведення нормативної грошової оцінки землі, інвентаризації земель у Вінницькій області на 2016-2020 роки;
- Програмою розвитку міжнародного та транскордонного співробітництва Вінницької області на 2016-2020 роки.

Під час реалізації цієї групи завдань розвитку встановлюється взаємодія в основному між економічною та екологічною складовими сталого розвитку, яка полягає в покращанні стану довкілля внаслідок застосування інноваційних методів ведення господарства. Одночасно впроваджені заходи

безпеки під час будівництва інфраструктурних об'єктів здійснюють позитивний вплив на соціальне середовище. Зазначена взаємодія реалізується через виконання наступних заходів:

- переведення систем опалення на альтернативні види палива або їх модернізація, заміна теплових мереж, встановлення індивідуальних теплових пунктів, регуляторів та засобів обліку теплової енергії тощо);
- запровадження нових високоінтенсивних сортів та гібридів овочевих культур;
- забезпечення дотримання науково-обґрунтованої структури посівів овочевих культур та картоплі у відкритому ґрунті;
- будівництво та реконструкція протиерозійних гідротехнічних споруд;
- рекультивация порушених земель;
- встановлення водоохоронних зон прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо озер, водосховищ та інших водойм;
- роботи з обстановки та облаштування доріг, забезпечення безпеки дорожнього руху [5].

Ціль програми Вінницької області «Розвиток людського капіталу та підвищення стандартів життя населення» має найбільше пріоритетів (21), які складаються із завдань, які частково відповідають таким цілям сталого розвитку, як «Міцне здоров'я і благополуччя», «Якісна освіта», «Гендерна рівність», «Чиста вода та належні санітарні умови» та «Скорочення нерівності». Виконання поставлених завдань досягається через запровадження заходів у таких обласних програмах:

- Обласна цільова соціальна програма оздоровлення, відпочинку дітей і молоді, розвитку мережі дитячих закладів оздоровлення та відпочинку до 2018 року;
- Обласна комплексна програма підтримки сім'ї, запобігання домашньому насильству, забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків та попередження торгівлі людьми на період до 2021 року;
- Обласна цільова соціальна програма «Молодь Вінниччини» на 2016-2018 роки;
- Регіональна програма підготовки кваліфікованих робітників на 2016-2020 роки;
- Обласна комплексна програма «Сільська школа» на 2016-2020 роки;
- Програма «Боротьба з онкологічними захворюваннями на період 2017-2021 роки»;
- Комплексна цільова програма соціального захисту населення Вінницької області на 2016-2018 роки;
- Обласна програма «Майбутнє Вінниччини в збереженні здоров'я громадян» на 2016-2020 роки.

Взаємодія, що виникає між різними компонентами сталого розвитку в цій групі завдань, стосується питань зменшення витрат бюджету на соціальне забезпечення шляхом запобігання збільшення кількості реципієнтів соціальної допомоги, застосування позабюджетних форм фінансування, диверсифікації системи працевлаштування та формування відповідального ставлення до навколишнього середовища. Заходами, через які реалізується згадана взаємодія, є:

- здійснення підтримки дитячих закладів оздоровлення та відпочинку шляхом сприяння встановленню пільг із землекористування, оплати комунально-побутових послуг, придбання продуктів харчування, сплати місцевих податків та зборів;
- залучення до оздоровлення дітей і молоді, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки, благодійних фондів, організацій, громад тощо;
- виготовлення соціальної реклами, спрямованої на формування відповідального батьківства, попередження раннього соціального сирітства;
- активізація участі соціально відповідального бізнесу, територіальних громад у соціальній підтримці сімей;
- здійснення своєчасного виявлення та соціального супроводу сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, шляхом надання комплексу адресних соціальних послуг;
- розвиток інституту сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- підвищення рівня економічної активності та самостійності сімей;
- запобігання та протидія домашньому насильству, попередження торгівлі людьми;
- посилення профілактики правопорушень у процесі підвищення рівня правових знань, правової культури та правової поведінки молоді;
- формування бережливого ставлення до навколишнього природного середовища;
- популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді;
- створення умов з метою працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді);
- перепідготовки робітничих кадрів на виробництві, у закладах, установах, які здійснюють підготовку кваліфікованих робітників;
- випереджувальний розвиток професійної освіти на основі взаємодії із соціальними партнерами;
- створення умов щодо попередження дитячого травматизму;

-
- удосконалення методів діагностики захворювань;
 - покращення надання високоспеціалізованої медичної допомоги хворим на особливо небезпечні хвороби;
 - удосконалення системи реабілітації хворих на особливо небезпечні хвороби;
 - взаємодія із громадськими об'єднаннями, благодійними та релігійними організаціями з метою поліпшення соціального захисту населення;
 - залучення позабюджетних коштів для покращення діяльності інтернатних закладів та територіальних центрів соціального обслуговування, інших установ соціальної сфери;
 - залучення громадських організацій до надання соціальних послуг із використанням механізму соціального замовлення;
 - проведення комплексного пренатального біохімічного скринінгу вагітних;
 - здійснення заходів щодо покращення профілактики захворювань;
 - розвиток служби екстреної медичної допомоги та медицини катастроф [5].

Ціль програми Вінницької області «Екологічна безпека навколишнього середовища» містить два пріоритети і відповідає таким цілям сталого розвитку – «Чиста вода та належні санітарні умови», «Сталий розвиток міст і громад», «Пом'якшення наслідків зміни клімату», «Захист та відновлення екосистем суші». Конкретні заходи, за допомогою яких досягається виконання поставлених завдань, містяться в таких обласних програмах:

Програма використання коштів на освоєння земель для сільськогосподарських та лісгосподарських потреб, поліпшення відповідних угідь і охорони земель, проведення нормативної грошової оцінки землі, інвентаризації земель у Вінницькій області на 2016-2020 роки;

Програма розвитку лісового і мисливського господарства в лісах, які надані в постійне користування Вінницькому обласному комунальному спеціалізованому лісгосподарському підприємству «Віноблагроліс», підвищення лісистості і озеленення населених пунктів області та використання об'єктів тваринного світу у культурно-освітніх та виховних цілях на 2017-2021 роки;

Програма боротьби з амброзією полинолістою у Вінницькій області на 2017-2021 роки;

Регіональна програма охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013-2018 роки;

Комплексна цільова програма розвитку водного господарства Вінницької області на період до 2021 року.

Завдяки впровадженню заходів екологічного спрямування виникає позитивний вплив на соціальну (зменшення соціальної напруги та створення умов для повноцінного відпочинку) та економічну (зменшення витрат на підтримання необхідного рівня безпеки громадян) сфери. До цих заходів відносяться:

- рекультивация порушених земель та захист земель від ерозії, підтоплення, заболочення, осушення, зсувів, ущільнення, забруднення промисловими та іншими відходами, покращення сільськогосподарських земель, підвищення родючості ґрунтів;
- створення нових рекреаційних зон;
- використання об'єктів тваринного світу в культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях;
- проведення робіт по транспортуванню, переробленню та утилізації відходів;
- поліпшення фітосанітарного, екологічного та естетичного стану населених пунктів;
- будівництво та реконструкція очисних споруд;
- будівництво екологічно безпечних полігонів твердих побутових відходів;
- захист сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод;
- комплексний протипаводковий захист.

Таким чином, у процесі програмування регіонального розвитку між економічною, екологічною та соціальними компонентами сталого розвитку виникає тісна взаємодія, яка проявляється у тому, що виконання заходів в одній сфері позитивно впливає на стан іншої.

Складовою мети програми Вінницької області є «впровадження інноваційно-інвестиційної моделі сталого розвитку на сучасній технологічній основі» [5], однак детальний аналіз положень цієї програми, а також завдань і заходів обласних програм показує, що ця декларація не отримала фактичного підтвердження на рівні впровадження конкретних заходів. Так їх зіставлення із завданнями та індикаторами Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [4] виявило розбіжності між рекомендованими доповіддю шляхами досягнення цілей сталого розвитку та реальними заходами, що впроваджуються на регіональному рівні в частині змістовності та охоплення цільових показників.

Варто зазначити, що у згаданій доповіді не знайшли свого відображення окремі вартісні положення, зокрема ціль сталого розвитку «Міцне здоров'я і благополуччя» потребує залучення в перелік завдань і індикаторів показників розвитку фізичної культури та спорту. Крім того, цілі сталого розвитку не містять вимог щодо удосконалення системи самоорганізації суспільства, в тому числі в чисто

управлінському аспекті, на відміну від тої ж спеціальної цілі програми Вінницької області «Розвиток громадянського суспільства» [5].

Висновки і перспективи подальших розвідок

З урахуванням наведеного є підстави вважати, що розглядувана взаємодія між основними складовими сталого розвитку на регіональному рівні не є результатом цілеспрямованої управлінської діяльності, а виникає через здатність впроваджуваних заходів здійснювати позитивний вплив не лише на безпосередній предмет докладання зусиль.

У підсумку необхідно підкреслити, що процес регіонального програмування потребує удосконалення з точки зору забезпечення повного урахування основних методологічних засад сталого розвитку в програмних документах територіальних одиниць та збалансування екологічної, економічної та соціальної складових такого розвитку через посилення взаємодії між ними шляхом широкого впровадження заходів, що одночасно здійснюють позитивний вплив у декількох областях суспільного розвитку.

Подальші дослідження в цій сфері можуть стосуватися питань вивчення регіональних особливостей процесу запровадження цілей сталого розвитку, встановлення облігатного переліку заходів дуалістично спрямованих на різні компоненти сталого розвитку, розробки методологічних основ застосування механізмів взаємодії сталого розвитку під час впровадження соціально-економічних заходів на місцевому рівні.

Список літератури

1. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192.pdf?OpenElement>.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпін: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
3. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23 березня 2000 року № 1602-III // Офіційний вісник України від 05.05.2000 — 2000 р., № 16, стор. 21, стаття 657.
4. Національна доповідь “Цілі сталого розвитку: Україна” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6f446a44-9bba-41b0-8642-8db3593e696e&title=NatsionalnaDopovid-tsiliStalogoRozvitku-Ukraina>.
5. Програма економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2018 рік [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/7980-prohrama-ekonomichnoho-i-sotsialnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-na-2018-rik>.

References

1. *The transformation of our world: An Agenda for Sustainable Development for the period up to 2030.* (n.d.). Retrieved from: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192.pdf?OpenElement>.
2. *Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language.* (2005). Kyiv; Irpin: PUBLISHING-Perun.
3. On state forecasting and development of programs of economic and social development of Ukraine: Law of Ukraine dated March 23, 2000, # 1602-III. (2000). *Official bulletin of Ukraine*, 16, 21, Article 657.
4. *National Report "Sustainable Development Goals: Ukraine".* (n.d.). Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=en-UA&id=6f446a44-9bba-41b0-8642-8db3593e696e&title=NatsionalnaDopovid-tsiliStalogoRozvitku-Ukraina>.
5. *The Economic and Social Development Program of the Vinnytsia Region for 2018.* (2018). Retrieved from: <http://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/7980-prohrama-ekonomichnoho-i-sotsialnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-na-2018-rik>.

Стаття надійшла до редакції 08.06.2018 р.